

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1883.

Andra Kammaren.

N:o 57.

Onsdagen den 30 Maj.

Kl. 7 e. m.

fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Föredrogs och biföllos, hvar efter annat, Stats-Utskottets nedan-nämnda utlåtanden:

N:o 10 b), med anledning af Kongl. Maj:ts särskilda förslag angående uteslutande ur riksstaten af vissa under Sjette hufvudtiteln i kolumnen för »friheter» uppförda anslagsbelopp;

N:o 11 b), med anledning af Kongl. Maj:ts särskilda förslag angående uteslutande ur riksstaten af vissa under Sjunde hufvudtiteln i kolumnen för »friheter» uppförda anslagsbelopp; och

N:o 12 c), med anledning af Kongl. Maj:ts särskilda förslag angående uteslutande ur riksstaten af vissa under Åttonde hufvudtiteln i kolumnen för »friheter och kyrkotionde» uppförda anslagsbelopp.

§ 2.

Föredrogs Stats-Utskottets utlåtande N:o 47, i anledning af väckta motioner dels angående undersökning om inlösen af Uddevalla—Venersborg—Herrljungabanan och anläggning af jernväg från Uddevalla dels till Grebbestad—Krossekärr, dels till lämplig uthamn, dels ock om beviljande af lån till enskilda jernvägar.

I *punkten 1* hade Utskottet yttrat sig öfver Herr *A. V. Ljungmans* inom Andra Kammaren afgifna motion N:o 80, deruti Herrar *A. Andersson* i Intagan, *A. P. Lind* och *I. Marcuson* instämt och i hvilken var föreslaget, det Riksdagen måtte i skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla om det fullständiga utredandet af kostnaderna och de ekonomiska utsigterna för inlösendet till staten af Uddevalla—Venersborg—Herrljungabanan och anläggandet i samband dermed af en normalspårig jernväg, dels från Uddevalla till Grebbestad—Krossekärr, dels från lämplig punkt å denna linie till närmast Uddevalla belägen tjenlig uthamn samt för sagda ändamål ställa till Kongl. Maj:ts disposition ett förslagsanslag af 8,000 kronor; och hade Utskottet hemställt, att berörda motion ej måtte vinna Riksdagens bifall.

Ang. under-sökning i fråga om in-lösen af Uddevalla—Venersborg—Herrljungabanan
m. m.

Ang. under-
sökning i
fråga om in-
lösen af Udde-
valla—Herr-
borg—Herr-
Ljungabanan
m. m.
(Forts.)

Efter uppläsning af denna hemställan anförde Herr Ljungman: Då jag funnit, att man inom denna Kammare i allmänhet ej litet missuppfattat min motion, ber jag få yttra några ord för att ådagalägga dess egentliga syfte. Jag skall dervid icke framställa något yrkande, då jag väl inser, att yrkande om bifall till motionen vore förgäfvnes, sedan Stats-Utskottet förklarar sig icke kunna fästa sig vid de skäl, som anförts för bifall till densamma.

Det är gifvet, att *staten*, för att befatta sig med jernvägsanläggningar eller liknande företag, bör ega visshet eller åtminstone kunna hysa god förhoppning om att erhålla full valuta för de kostnader, som deraf för honom blifva en följd. Men å andra sidan är det också klart, att *staten* i sådana fall kan och bör taga åtskilliga förhållanden i öfvervägande, som ett enskildt bolag icke fäster sig vid. *Staten* kan sålunda taga i betraktande om näringarne befrämjas och om taxeringsvärdet å fastigheterna stiger i de trakter, som jernvägen skulle genomlöpa, hvarigenom *staten* således får större skatter af dessa trakter än förut, om inkomsterna å förut befintliga statsbanor genom en sådan anläggning skulle ökas, om aflägsna landsdelar bättre förenas med hufvudlandet o. s. v. Men deraf följer också, att *staten* ensam kan utföra de undersökningar och utredningar, som äro nödvändiga för att ådagalägga, huruvida ett ifrågasatt jernvägsföretag är så beskaffadt, att *staten* kan och bör dermed befatta sig eller icke. En enskild landsort kan svårigen göra detta, då den ju icke har tillgång till fullt sakkunniga personer för en så mångsidig frågas bedömande och den dessutom är part i saken samt icke kan ålägga vederbörande myndigheter att yttra sig deri o. s. v. Ett bifall till den föreliggande motionen skulle tydligen icke innebära mera, än att Riksdagen ansåge frågan vara af så pass betydelse för riket, att den förtjente en utredning. Några kostnader skulle naturligtvis, då en fullständig förberedande teknisk undersökning af de ifrågavarande linierna redan egt rum, kunna ifrågakomma allenast i det fall, att vid utredningen af den ekonomiska sidan af frågan ådagalades, att företaget erbjöde nöjaktig sannolikhet för att kunna bära sig, om det komme till utförande. Orsaken hvarför begäran om beviljandet af ett anslagsbelopp blifvit inryckt i motionen, är således endast den, att jag önskade, att denna fråga skulle behandlas i sammanhang med andra jernvägsfrågor af Stats-Utskottet och icke remitteras till ett tillfälligt Utskott. Ett skäl, som emellertid jemte de anförda omständigheterna borde talat för ett bifall till denna motion, som blott afser ernåendet af en föga omfattande utredning, hvilken, i händelse den ledde till önskad resultat, kunde bereda en lyckligare framtid åt en till så väsentlig del genom administrativa missgrepp från *statens* sida äfven i ekonomiskt hänseende nedtryckt landsdel, är, att *staten* redan har rätt betydlig inkomst af bohusslänska sillfisket, dels genom af dess idkare utgående ökade skatter och dels genom jernvägsfrakter.

Något yrkande om bifall till motionen vill jag dock icke nu göra, då jag hoppas, att stämningen så väl inom Stats-Utskottet som inom Riksdagen framdeles, när det bohusslänska fisket tagit en större fart och nått en högre utveckling, skall varda mera än nu är fallet till fördel för Bohuslän och dess fiskerihandtering.

Herr J. Andersson i Jönvik: Då Herr Ljungman icke framställt något yrkande, skall jag bedja att, utan anförande af något vidare, endast få yrka bifall till Utskottets förslag.

Ang. undersökning i fråga om inlösen af Uddevalla—Venersborg—Herrljungabanan m. m.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

(Forts.)

Punkterna 2 och 3.

Blefvö jemväl bifallna.

§ 3.

Till afgörande förekom Stats-Utskottets utlåtande N:o 48, i anledning af väckta motioner om nedsättning af annuiteterna å de till vissa enskilda jernvägsanläggningar lemnade låneunderstöd af statsmedel.

Ang. nedsättning af annuiteterna å statslån till enskilda jernvägar.

Uti väckta och till Stats-Utskottet remitterade motioner hade föreslagits, inom Första Kammaren af Herr R. Törneblad, med hvilken Herrar G. Wennerberg, Grefve K. Posse, H. P. W. Gahn, Friherre E. von Vegesack, A. de Maré, J. S. Nisser, E. Carleson, F. Richter, E. Königsfeldt, C. T. Scanberg, J. Mankell, Grefve R. De la Gardie, C. Ekman, N. Fossar, Grefve C. E. Piper, R. Abelin, B. Rääf och V. von Post instämt (motion N:o 20), och inom Andra Kammaren af Herrar A. J. Lyth, Grefve E. Sparre, Jan Andersson i Jönvik, Carl Magni, C. I. Bengtsson, J. Jonasson, C. J. Svensén, B. Lindgren, A. M. S. Lundberg, J. F. Carlsson, Emil Key, A. Fr. Petersson, P. Larsson, Lars Börjesson, Aug. Bokström, Victor Ekenman och J. P. Nilsson (motion N:o 77), att å de till jernvägarne Vislanda—Bolmen, Hultsfred—Vestervik, Vestervik—Åtvidaberg—Bersbo, Visby—Hemse, Varberg—Borås och Krylbo—Borlänge lemnade låneunderstöd af statsmedel måtte från och med 1884 beräknas 4 1/2 procent ränta och 1/2 procent amortering.

Vidare hade Herr G. af Trolle uti sin inom Andra Kammaren afgifna motion N:o 85, hvaruti Herr M. Arhusiander instämt, under återopande af de skäl, Herr Törneblad i sin ofvan omförmälda motion anført, föreslagit att Riksdagen, i fall sagda motion vunne bifall, ville medgifva nedsättning i årliga räntan till fyra och en half procent och amorteringen till en half procent för jemväl de låneunderstöd, som lemnats och återstode för jernvägsanläggningarne mellan Vexjö och Karlskrona, Krylbo och Norbergs jernmalmfält, Sundsvall och Torps hammar, Upsala och Gefle m. m. samt Ludvika och Kils station å nordvestra stambanan.

Utskottet hade hemställt:

»att Riksdagen må på det sätt bifalla Herrar Törneblads, Lyths m. fl. och af Trolles förevarande motioner, att Riksdagen medgifver, att de enskilda jernvägsaktiebolag, hvilka erhållit lån ur de af 1871 och 1876 årens Riksdagar beviljade anslag å tillhopa 20,000,000 kro-

Ang. nedsätt-
ning af annui-
teterna å stats-
lån till en-
skilda jern-
vägar.
(Ports.)

nor, må, om de sådant önska och före utgången af innevarande år derom hos Fullmäktige i Riksgäldskontoret göra anmälan, återbetala sin skuld till Riksgäldskontoret på sådant sätt, att annuiteten skall, utan rubbning af öfriga bestämmelser, beträffande de bolag, för hvilka full annuitets erläggande inträdt före 1884 års ingång, för tiden från och med nämnda år, och, beträffande de bolag, för hvilka full annuitets erläggande icke före 1884 års ingång inträdt, för tiden från och med det att skyldigheten till sådan annuitets erläggande tager sin början, beräknas till fem och en half procent å ursprungliga lånebeloppet, af hvilken annuitet först godtgöres fem procent ränta å oguldet kapitalbelopp och återstoden utgör kapitalafbetalning derå».

Vid utlåtandet var fogadt ett *särskildt yttrande* af Herr *Törneblad*, lydande sålunda: »Då de af sakkunnig man verkställda uträkningarna visa, att statens medelränta ännu icke hunnit nedgå under 4,64 procent, har jag icke ansett mig för närvarande kunna påyrka räntenedsättning å de ifrågavarande jernvägslånen. En sådan torde dock i en icke aflägsen framtid kunna och böra ske, allrahelst om bolagen erhålla och begagna sig af rätten att erlægga endast en half procent årligen i amortering. Härigenom skall nemligen åt staten beredas en betydande fördel, hvars omfattning framgår af de å sidan 10 införda beräkningarna angående eventuel minskning och tillökning i inkomster för staten. För vinnande af en sådan fördel kunde staten utan svårighet medgifva någon räntenedsättning, i synnerhet som för åtskilliga andra jernvägsanläggningar räntefoten blifvit bestämd till 4, 3 eller till och med 2 procent. I sakens närvarande skick förenar jag mig emellertid i den af Utskottet gjorda hemställan».

Sedan uppläsning skett af Utskottets förslag, yttrade

Friherre Stackelberg: Att jernvägar, så väl statens som de enskilda, i krigstid komma att spela en stor roll, är allom väl bekant. I somliga af de koncessioner, som blifvit utfärdade för jernvägsbolag, hvilka på det eller annat sätt fått understöd af staten, finnes intaget det vilkor, att staten har rätt att i krigstid förfoga öfver jernvägen, i andra åter icke. Jag har mig bekant, till exempel att i koncessionen för Södra Dalarnes jernvägsaktiebolag, som utfärdades den 12 april 1876, i 4:de punkten finnes, bland annat, den bestämmelsen: »att jernvägssegarne skola vara skyldige — — — — — att i krigstid, då Vi sådant påfordre, ställa sina jernvägar med rörlig materiel och tjenstepersonal till Vårt förfogande mot den godtgörelse, som af oss bestämmes».

I tidigare koncessioner förekommer icke ett sådant stadgande. Det förekommer till exempel, besynnerligt nog, icke i koncessionen för Karlskrona—Vexjö jernvägsbolag. Då det nu är i fråga att lindra gällande bestämmelser för återbetalningen af lån, som enskilda jernvägar fått af staten, vill jag begagna detta tillfälle för att, bland vilkoren för en sådan förmåns åtnjutande, söka få inrymd en bestämmelse om bolagens skyldighet att i krigstid ställa sina jernvägar med materiel till statens förfogande. Jag har därför äran föreslå, att Kammarern behagade bifalla det af Utskottet framställda förslaget i den

nu föredragna punkten, med den förändring likväl, att, mellan de midt i stycket förekommande orden »anmälan» och »återbetala», måtte inflyta följande mellanmening: »samt, der sådant icke redan åligger dem, inom samma tid förbinda sig att i krigstid, då Konungen det påfördrar, ställa sina jernvägar med rörlig materiel och tjenstepersonal till statens förfogande, emot den godtgörelse, som af Konungen bestämmes». Ang. nedsättning af annuiteterna å statslån till enskilda jernvägar. (Forts.)

Det förefaller mig, som om detta skulle vara ett mycket billigt anspråk, alldenstund sagda vilkor icke skulle medföra någon kostnad för jernvägsbolaget. I händelse af krig kan det deremot vara af den största betydelse för staten och för krigföringen.

Jag anhåller om proposition på detta mitt förslag.

Herr Lyth: Jag tror, att det är vanskligt, att så här på stående fot antaga det af den förste talaren gjorda förslag. Bättre vore, om han anser sitt förslag vara af stor vigt, att återremittera betänkandet till Utskottet, hvilken åtgärd jag för min del dock icke vill understödja. Jag ber därför helt kort att få yrka bifall till Utskottets förslag och vill härtill nämna, att jag för min del instämmer i den åsigt, som uttalats af Herr Törnebladh i det särskilda yttrande, som finnes Utskottets betänkande bifogadt.

I detta yttrande instämde Herrar af Trolle, Lindgren och Arhusiander.

Herr Liss Olof Larsson: Herr Talman! Jag hemställer till Kammaren, huruvida det kan vara lämpligt att vid denna tid återremittera betänkandet till Utskottet. Jag för min del skall taga mig friheten att yrka bifall till Utskottets förslag oförändradt.

Det är väl sant, att det finnes en del enskilda jernvägar, som fått koncession och låneunderstöd utan något sådant vilkor, som af den ärade representanten från Stockholm omförmålts såsom bestämdt för Södra Dalarnes jernvägsbolag och flere andra enskilda jernvägar, men jag tror för min del, och så har uppfattningen der uppe hos oss också varit, att af de åtskilliga vilkor, man kunnat taga till, detta varit ett af de oskyldigaste, ty jag är öfvertygad om, att, om krig skulle utbryta, så skall det icke finnas någon enda jernväg, som icke skulle ställa jernväg och materiel till Kongl. Maj:ts förfogande, äfven om icke något sådant vilkor skulle finnas bestämdt. Dessutom är den fördel, som efter Utskottets förslag tillkommer de respektive jernvägsbolagen, af sådan beskaffenhet, att jag icke tror, att några bolag komma att begagna sig deraf, såvida de icke tvingas dertill. De bolag, som gå in på att sätta ned räntan till $5\frac{1}{2}$ i stället för 6 procent, vinna ingenting på denna förändring; det är blott staten, som vinner på den, ty, som synes af Utskottets betänkande, amortera bolagen sina skulder med en hel procent årligen, under det att staten endast amorterar sin motsvarande skuld med hälften, eller en half procent årligen. Då sålunda staten har mindre amortering än de enskilda bolagen, blir följd den, att staten i förtid så att säga konsumerat en del af kapitalet, och när de enskilda bolagen upphöra att göra några inbetalningar, ty de hafva ju till fullo inbetalt sin skuld, så har staten åt-

Ang. nedsätt-
ning af annu-
teterna å stats-
lån till en-
skilda jern-
vägar.
(Forts.)

skilliga år qvar, under hvilka den skall amortera den skuld, i hvilken den stält sig för dessa enskilda bolag. Ett bifall till Utskottets betänkande åstadkommer således icke, att staten derigenom något förlorar, och då så är förhållandet, har jag icke ansett det vara af nöden att tillfoga några vilkor för den föreslagna åtgärden, i synnerhet som jag, hvad särskildt beträffar det nu ifrågasatta vilkoret, är öfvertygad om, att det icke finnes några enskilda jernvägsbolag i vårt land, som skulle vilja neka att i farans stund ställa sina jernvägar till Kongl. Maj:ts förfogande, om så erfordras.

Jag yrkar bifall till betänkandet oförändradt.

Herr A. Magnusson förenade sig med Herr Liss Olof Larsson.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Jag skulle icke hafva begärt ordet, om icke representanten från Gotland yrkat bifall till Utskottets förslag i enlighet med den reservation, som Herr Törnebladh bifogat Utskottets betänkande, och derigenom antydt, att frågan borde med skäl återkomma till Riksdagen. Jag vill med anledning deraf be att få erinra om, att de 10 millioner, som ställes till Kongl. Maj:ts förfogande vid 1871 års riksdag, för att utlemnas till enskilda jernvägar, utlemnades med tre års fullständig räntefrihet. Det är en ganska betydlig förmån, som rätt räknadt uppgår till omkring 1½ million kronor, hvilken dessa bolag fått såsom ren gåfva. De 10 millioner åter, som af 1876 års Riksdag ställes till Kongl. Maj:ts förfogande för samma ändamål, beviljades visserligen icke med tre års räntefrihet helt och hållet, men med anstånd för jernvägsbolagen med räntans erläggande för de första tre åren, hvilken ränta skulle erläggas först efter amorteringstidens slut. Äfven detta är en väsentlig förmån, som i kapital kan beräknas till icke obetydligt öfver 1 million kronor.

Då jag nu har hört yrkande framställas om bifall till Utskottets förslag under reservation att återupptaga frågan, har jag velat hafva till protokollet anmärkt, att det icke kan vara rätt att påstå, det man genom att man betalar den eller den räntan bereder staten en räntevinst motsvarande endast ränteskilnaden. Den af mig omnämnda, i och för sig beaktansvärda förmånen åtföljes dessutom af flera andra, bland annat deraf, att vilkoren i allmänhet icke äro så stränga som de, under hvilka 1881 års jernvägsloan beviljades.

Jag yrkar rent bifall till Stats-Utskottets förevarande förslag.

Herr Lyth: Jag vill blott nämna, att enligt min tanke den siste talaren missförstått mig. Jag gjorde icke yrkande om bifall till någon reservation, ty någon sådan finnes icke angifven till Utskottets betänkande, utan jag yrkade endast bifall till Utskottets förslag under uttalande tillika af de åsikter, som Herr Törnebladh yttrat vid ärendets behandling inom Utskottet. Skulle mitt yrkande uppfattas så, som den ärade talaren gjort, så ber jag att i det afseendet få återtaga det. Men, såsom jag redan nämnt, tror jag, att han missförstått mig.

Öfverläggningen var slutad. Efter det propositioner gifvits i enlighet med de yrkanden som förekommit, biföll Kammaren Utskottets hemställan oförändrad.

§ 4.

Föredrogs Banko-Utskottets Memorial N:o 9, i fråga om ändringar i reglementet för Riksbankens styrelse och förvaltning, äfvensom i den för Riksbanken gällande aflöningsstat.

Punkterna 1—11.

Biföllos.

Punkten 12.

Lades till handlingarne.

Punkterna 13—18.

Biföllos.

§ 5.

Föredrogs och bifölls Banko-Utskottets Memorial N:o 10, angående instruktion för nästa Riksdags Banko-Utskott.

§ 6.

Föredrogs och bifölls Särskilda Utskottets Memorial N:o 8, i anledning af Riksdagens Kamrars skiljaktiga beslut rörande Utskottets Utlåtande N:o 4 öfver Kongl. Maj:ts proposition angående reglering af arbets- eller hofveriskydigheten till vissa kronans egendomar i Skåne samt afskrifning af detta besvär.

§ 7.

Till bordläggning anmälde:

Stats-Utskottets Utlåtande N:o 13 b, med anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående pensionering af enkor och barn efter befäl och underbefäl m. fl. vid hären; samt

Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 13, angående villkoren för tillverkning af bränvin.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ännu oafgjorda ärenden, som redan blifvit två gånger bordlagda.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 8 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.